

Sooline võrdsus ja vähemuste õigused avaliku sektori tellitud uuringutes

Mida pidada silmas uuringu lähteülesande koostamisel – kontrollküsimustik uuringu tellijale

1. Kas uuringu tulemused on kavandatud sisendiks, et otsustada, kas muutmist vajab poliitika, teenus või protsess, mille lõppkasusaaja on inimene?

Kui uuringut tellitakse selleks, et saada teavet valdkonna või teema kohta eesmärgiga koostada, muuta või täiustada poliitikadokumenti (sh seadust), disainida teenust või kujundada protsessi, millest tõuseb kasu elanikele, st erineva soolise ja seksuaalse identiteedi, rahvusliku päritolu ja töövõimega erinevas vanuses inimestele, **peaks uuringu lähteülesanne mainima, milliseid elanikkonnagruppe uuring vaatab või millises löikes andmeid kasutab.**

Paljudes poliitikavaldkondades ei ole naised ja mehed, erinevas vanuses inimesed ning vähemusgrupid, nagu puuetega inimesed, rahvusvähemused ja LGBTQI+ inimesed üheväärses olukorras. Kui analüüsitakse vaid elanikkonna keskmist, jäävad uuringutulemused ebatäpseks.

2. Kas uuringu valdkonnas on erinevusi või ebavõrdsust naiste ja meeste olukorras, osaluse määras, teenuse kasutajate proportsioonis vms?

Kui uuringu valdkonnas esineb soolisi lõhesid (nt naiste ja meeste erinev oodatav eluiga või erinevus naiste ja meeste keskmises töötasus, teatud avalikku või kohalikku teenust kasutab oluliselt rohkem mehi või naisi, ehkki teenus on suunatud kõigile), **peaks uuringu lähteülesanne tausta kirjelduses lõhedele viitama ning sõnastama uuringule ootuse lõhede suhtes.** Lähteülesanne võib näiteks täpsustada, kas vaja on lisaanalüüsi, et uurida lõhede ulatust ja tagamaid või peaks poliitikasoovitused pakkuma lahendusi, mis ebavõrdsust tasandaksid.

3. Kas uuringu valdkonnas esineb ebavõrdsust, mis puudutab puuetega inimesi, eakaid või noori, rahvusvähemusi, LGBTQI+ inimesi?

Kui uuringu valdkonnas esineb vähemusgruppidel õigusetust, ebavõrdsust või madalamat sotsiaalmajanduslikku staatust (nt puuetega inimeste madalam tööhõive või puudulik juurdepääs teatud teenustele või rajatistele, vene emakeelega inimeste madalam sissetulekute tase, LGBTQI+ inimeste kõrgem vägivalla kogemise määr, eakate rahulolu mõne avaliku teenusega on madalam ülejäänud elanikkonnast vms), **peaks uuringu lähteülesanne olukorra kirjelduses ebavõrdsusele ja/või madalamale sotsiaalmajanduslikule staatusele viitama ning märkima ka, kuidas suhestub tellitav uuring nende probleemidega.** Lähteülesanne võib näiteks täpsustada, kas vaja on lisaanalüüsi, et uurida ebavõrdsuse ulatust ja tagamaid või peaks poliitikasoovitused pakkuma lahendusi, mis ebavõrdsust tasandaksid.

4. Kas uuringu valdkonnas on andmeid soo või soolise identiteedi, seksuaalse identiteedi, vanuse, puude olemasolu või rahvuse löikes?

Eestis on paljudes poliitikavaldkondades olemas registriandmed või perioodiliste uuringutega kogutavad statistilised andmed soo ja vanuse lõikes. Rahvus, puue või töövõime, seksuaalne ja sooline identiteet on tunnustena vaid valitud andmekogudes. **Kui andmestik lubab analüüsida erinevaid sotsiaaldemograafilisi grappe eraldi, siis peaks seda tegema.** Sellise analüüsi tulemusel ilmnevad erinevused, lõhed ja võimalik ebavõrdsus, mida kavandatav poliitikameede saaks tasandada. Andmeid nimetatud tunnuste lõikes analüüsides on uuringu tulemused täpsemad ja detailsemad ning annavad parema sisendi poliitikakujundajale, kes tulemuste põhjal sekkumise kavandab.

5. Kas uuringu käigus kogutakse uusi andmeid?

Kui uuringu käigus kogutakse uusi andmeid, näiteks tehakse küsitlus või viiakse läbi intervjuusid, **peaks nii valimi koostamisel (kui see on lähteülesandes määratud) kui ka andmete analüüsimisel pidama silmas Eesti ühiskonnas esinevaid erinevusi sotsiaaldemograafiliste gruppide sotsiaalmajanduslikus staatuses ja olukorras.** Näiteks ei pruugi COVID-19 pandeemia mõju uurimisel elanikkonnale selguda muutused puuetega inimeste eludes, kui valimit koostades sellele grupile tähelepanu ei pöörata. Samuti võivad soolised erisused ja vähemuste erinev olukord jääda tähelepanuta andmete analüüsimisel, kui andmeid uuritakse väheste tunnuste lõikes (nt vaid vanuse lõikes) ning detailsemad erisused gruppide vahel jäävad uuringuaruandes nähtamatuks.